

A SZÁZÉVES PESTI ÁRVIZ TÖRTÉNETE

Irta VÁNDOR KÁLMÁN

V.

Amikor a víz elvonult, egymásután kerültek szárazra az utcák. Szörnyű volt a kép, amely a város polgársága elé tárult *hosszu utca-sorok, háztömbök teljesen rombadőlvé*. Egy-más hegyén-hátán tetők és falak, olyan össze-visszaságban, hogy a házak tulajdonosai nem ismerték meg, hogy a romok közül melyik volt az ő házuk. A legborzalmasabb pusztulás képét a külvárosok mutatták. A Terézvárost, Ferencvárost és Józsefvárost egyszerűen felismerhetetlenné tette a Duna. A vályogfalú házak falai eláztak, maguk alá temettek mindent. Érdekes, hogy az áradást épp a dunaparti épületek állták ki legjobban. Igaz, hogy itt a Dunaparton nem vályogkunyhók álltak, hanem téglából épült kövel alapozott paloták, melyek legfeljebb megrongálódtak, de biztonságukban nem szenvedtek kárt.

A régi Vigadó, a Wurm-udvar és a Lloyd épület palotái romhalmaz előtt emelkedtek ki. Aki tehát hajón érkezett Pestre a Duna felől, azt hihette, hogy tulajdonképpen semminemű kárt nem tett az áradás. Ezek a dunaparti paloták mint színházi kulisszák fedték el az összeomlás fájdalmas látványát.

Álljon itt néhány számadat a pesti ár pusztításáról. Az árvizet megelőző napon 4254 ház állott Pesten s ezekben a házakban közel 100.000 lakos élt. Három napig tartott a szörnyű itélet-idő s ez a három nap elegendő volt, hogy a házaknak több mint a felét megsemmisítse.

A víz elvonulása után

Amint kiderült, legszörnyűbb a március 15-e volt. Egyedül ezen a napon kétezerháromezár ház omlott össze.

De azokban a házakban sem volt öröm, amelyek megmaradtak. Tekintélyes részük bedőléssel fenyegetett s amelyek legolcsóbban uszták meg az árt, ott is alapos tatarozásra volt szükség.

Buda aránylag keveset szenvedett. Ebben az időben Budán 2500 ház állott, ezeknek harmadrésze került víz alá. De ennek is csak egy kis hányada omlott össze. Kétszáz ház. Kettőszázhatvan pedig megsérült.

Obudán már a házaknak több mint felét döntötte romba a vihar. Itt 762 ház állott az árviz előtt és 360 maradt épen az árviz után. Tehát négyszáznál több omlott össze. De az állva-maradt házak közül is mindössze 90 volt olyan, hogy abban lakni lehetett.

Pénzben kifejezve is szörnyű volt a kár. Pest kára a hivatalosan összeállított adatok szerint 4.199.889 forintot tett ki.

Emberéletben aránylag kevés kár történt, az árviz emberi áldozatainak száma 122.

Nem lehetne teljes a beszámoló a pesti árvizről, ha nem beszelnénk azokról a hősekről, akik emberfeletti munkával érték el azt, hogy csak ilyen kevés számú ember életét követelte a víz.

Az árviz hősei

Elsősorban Wesselényi Miklós báróról kell beszélni, akinek emlékeztét a Ferenciek-templomának oldalába illesztett bronz dombormű örökíti meg. Fájdalom, névtelenül merült el a feledésbe egy egész kis légiót kitevő életmentő neve. Ezek között épp úgy voltak főurak és nemesek, mint egyszerű polgáremberek.

Trattner János, az egykori könyvnyomdász, aki szemtanúja volt az árviznek, feljegyezte nevüket. Így feljegyezte Holman budai patikus nevét. Holman a vizivárosi Fekete Medve gyógyszerár tulajdonosa volt. Feljegyezte Joanovics Demeter budai levéltáros nevét is, aki zajló jégtáblákkal küszködve evezett át a Dunán Budáról Pestre, hogy élelmiszert vigyen a szerencsétleneknek. Törékeny csónakján családokat vitt át Budára. Ott saját házában szállásolta el az árviz károsultjait mindaddig, amíg háza úgy meg nem telt, hogy végül magának sem maradt otthona.

Feljegyezte egy Jakobsohn Károly nevű polgár nevét, aki tutajon evezett el a Sebestyén-térre s onnan a zajló jégtáblák között háromszáz embert szállított át Budára.

Feljegyezte a kapucinus atyák önfeláldozó munkáját is. Tutajokon mentek ők is a szerencsétlenekért és Fő-utcai kolostorukban helyezték el őket.

Budán ekkor már főnemesi paloták állottak. A főnemesek közül joggal nevezhetjük hősöknek Zichy László, Almásy Móric, Andrássy József, és Dessewffy Aurél grófokat. Ezek az urak részt személyesen mentek a veszedelemben lévők segítségére, részt élelmiszerekkel látták el őket. Pest város kapitánya Petachich József az összedőlni készülő házakból személyesen mentett ki több családot. Alárendelte Georgievics

duló előtt az ottmaradottakra reázuhanak a falak.

Molnár számvevő tiszti, Paulay ügyvéd és Trisz Ferenc józsefvárosi jegyző közösen csónakot béreltek és három napon és három éjszakán át pihenés nélkül végezték a mentés munkáját a Ferencváros és Józsefváros jégtáblákkal elárasztott utcáiban. Feszl Frigyes és Feszl Ágost több száz beteget mentettek meg a polgári kórházból. Pólya József dr., az akkori Pest híres orvosa nemcsak megmentette az embereket, hanem saját lakásában helyezte el azokat.

Több száz ember életét mentette meg Pestvármegye főispánja, Prónay Albert báró. Wesselényi Miklós báró pedig betegágyból kelt ki, hogy három napon és három éjszakán át álljon magas tutaján, amely a városnak minden olyan pontján megjelent, ahol nagy volt a veszedelem. És ha valahova nem tudott a tutajával beférkőzni, a vízbe vetette magát és uszva, vagy nyakig vízben állva gázolt a megmentendőkhöz. — Gyermekeket, asszonyokat, betegeket és öregeket két izmos karján vitte a tutajra. S nemcsak megmentette őket, hanem míg ő három napon és három éjszakán át egy falatot sem evett, megmentettjeit minden szükségessel ellátta.

A hőstettek egész sorozata fűződik Szapáry Ferenc gróf és Podmaniczky János báró nevéhez. De a hősök egyik legnagyobbika volt Landerer Lajos a híres nyomdász, akinek nyomdájából került ki pontosan tíz évvel később, 1848 március 15-én a Talpra magyar! Egymaga több mint hatszáz embert mentett meg a Józsefvárosban és a Terézvárosban. Beomlott falakon, bedőlő tetőkön mászott át, hogy megmentse embereket.

Ime néhány név az árviz hőseinek lajstromából. Ime a pesti árviz, amelynek március 13-án lesz százéves évfordulója.

VÉGE.